

Afrapportering af følgeforskningsprojektet i forbindelse med SATS- projektet

"Fra Produktionsskole til Erhvervsskolesystem"

Mette Lykke Nielsen ph.d. Center for Ungdomsforskning, 2010

Forord

Med denne rapport har Center for Ungdomsforskning fornøjelsen at afrapportere sidste del af følgeforskningsprojektet i forbindelse med projektet: Fra Produktionsskole til Erhvervsskole.

I denne rapport er udgangspunktet de implicerede elevers oplevelse af projektet, der skal derfor lyde en stor tak til både de elever, der har medvirket i undersøgelsen og de lærere, der har stillet sig til rådighed.

Rapporten er blevet til i samarbejde mellem forskningsmedarbejder Mette Lykke Nielsen og forhenværende leder af Center for Ungdomsforskning, professor Birgitte Simonsen (nuværende direktør i rådgivningsfirmaet Simonsen & Illeris).

Oktober 2010

Birgitte Simonsen

Indhold

Forord.....	2
Introduktion	4
Brobygningsperson.....	5
Lærerrotation	5
Introduktionsforløb til EUD ('BYG-ET-HUS')	5
Undervisning af produktionsskoleelever på EUD.....	6
Rapportens indhold.....	7
Kap. 1: Rapportens datagrundlag	8
Kontakt til de unge	8
Om interviewene.....	8
Hvad kendetegner de unge vi har interviewet?.....	9
Om unges overgangsprocesser	11
Kap. 2: Gennemgang af de unges oplevelser af og holdninger til de enkelte tiltag.....	12
Unge fortællinger om deres forløb på en produktionsskole.....	12
Unge fortællinger om og holdninger til 'brobygningsperson'	15
Unge fortællinger om og holdninger til 'BYG- ET- HUS'	18
Unge fortællinger om deres oplevelser med lærerrotation.....	22
Unge fortællinger om og holdninger til undervisning af produktionsskoleelever på EUD	23
Unge fortællinger om sociale aktiviteter og fællesskaber	25
Afrunding.....	26
Litteratur	28

Introduktion

Denne rapport er en afrapportering af det følgeforskningsprojekt som Center for Ungdomsforskning har udført parallelt med SATS projektet- "Fra produktionsskole til Erhvervsskolesystem".

Center for Ungdomsforskning har siden SATS projektets opstart i 2007 fulgt projektet gennem et følgeforskningsprojekt. Sideløbende med at projektet er blevet gennemført, er der blevet afholdt møder med projektdeltagere, repræsentanter fra Center for Ungdomsforskning har deltaget og holdt oplæg på midtvejsseminaret i februar 2009 og der er indhentet interviews med undervisere og elever på forskellige EUD- forløb og forskellige produktionsskoler i lokalområdet. Første gang i sep. 2008, anden gang i juni 2010.

Baggrunden for projektet "Fra produktionsskole til Erhvervsskolesystem" er kort fortalt, at der i disse år er brug for en særlig indsats i forhold til at kunne integrere en stadig større andel 'udsatte' elever i erhvervsuddannelserne. Erhvervsuddannelserne står overfor den pædagogisk udfordrende opgave at integrere og fastholde unge, som på mange forskellige måder ikke uden videre glider ind i de eksisterende strukturer, læringsmiljøer, sociale fællesskaber osv. Der er tale om mange forskellige unge, der af mange forskellige grunde har trivselsproblemer undervejs gennem deres uddannelse, og som derfor risikerer at falde fra, inden de får afsluttet deres ungdomsuddannelse.

Produktionsskolerne, UU- centrene og EUC Nord har derfor gennem længere tid arbejdet sammen for at skabe en række tilbud for de udsatte unge i Vendsyssel.

Erfaringer har vist, at der sker et stort frafald i overgangsfaserne mellem produktionsskoler og erhvervsskoler, samt i overgangsfaserne mellem grundforløb og praktikpladser eller mellem EUD og job. Derfor har projektet "Fra Produktionsskole til Erhvervsskolesystem" taget en række udviklingsinitiativer, hvis formål alle har været at skabe rammerne og betingelserne for en positiv overgang fra produktionsskole til erhvervsskole.

De udviklingsinitiativer der er blevet igangsat i løbet af projektet er etablering af:

- Brobygningsperson
- Lærerrotation
- Introduktionsforløb til EUD ('Byg et hus')
- Undervisning af produktionsskoleelever på EUD

Nedenfor gennemgår vi kort de forskellige initiativer

Brobygningsperson

En brobygningsperson er en person, der agerer som elevens hjælper og vejleder i overgangene mellem skolesystemerne. Brobygningspersonen har kendskab til produktionsskolens særlige pædagogiske muligheder for opkvalificering og motivationsarbejde, samt kendskab til EUD-systemets krav om startkompetencer. Idealet er, at brobygningspersonen tager eleverne ved hånden og etablerer relationer og besøg mellem EUD og produktionsskolen, så overgangene bliver lette. Han/hun formidler informationer til parterne om krav og system kendskab. Samt udarbejder elevkontrakter og evalueringer, dels af eleven og dels af den pædagogiske proces. Derudover etablerer brobygningspersonen lærerrotation.

Lærerrotation

Er et forløb for grundforløbslærere fra EUC Nord og produktionsskolelærere. Modellen er at grundforløbslærere arbejder sammen med værkstedslæreren på produktionsskolerne i 14 dage, hvorefter produktionsskolelæreren er på EUC Nord i min. 14 dage. I nogle tilfælde vikarer EUD lærerne på produktionsskolen, imens produktionsskolelærerne er på EUD.

Målet er at begge grupper bliver opdaterede og vidende om, hvilke krav og forventninger, der er til eleverne i de enkelte skoler, samt at få indblik i skolernes forskellige pædagogiske praksisser. Desuden er målet at etablere samarbejdsrelationer mellem lærerne om den særlige opgave det er, at tage hånd om de svagere unge.

Introduktionsforløb til EUD ('BYG-ET-HUS')

BYG-ET-HUS er et forløb for produktionsskoleelever og elever på EUD der overvejer at stoppe. Forløbet tager ti uger. Forløbet er placeret på en Teknisk Skole. Forløbet er et helhedsorienteret forløb, hvor produktionsskoleelever afprøver forskellige grundlæggende arbejdsfunktioner og metoder ved at bygge et hus. De første fem uger bliver eleverne ført igennem de fem forskellige fag; murer, stukkatør, maler, tømrer, snedker. Herefter vælger eleverne hvilket af de fem fag, de vil følge de sidste fem uger. Eleverne kan herefter starte på en erhvervsuddannelse.

Målet er, at give eleverne de almene, faglige og personlige kompetencer, som dels er nødvendige for den enkelte for at træffe et valg om, hvilket fagområde eleven finder interessant og relevant. Dels for at ruste eleverne fagligt til et kommende EUD – forløb.

Undervisning af produktionsskoleelever på EUD

Undervisningen har form af korte forløb for produktionsskoleelever og foregår på EUD. For eksempel er der gennemført tre 'hygiejneforløb'. Der er desuden gennemført en introduktion til EUD på en handelsskole og andre grundforløb.

Og der er gennemført undervisning og introduktion til EUD på produktionsskolen om Eventteknikeruddannelsen.

Rapportens indhold

I denne rapport undersøges det, hvordan de unge har oplevet de initiativer, der er blevet sat i værk i løbet af projektet.

Det gør vi ved at give stemme til nogle af de unge som projektet har rettet sig imod. Nemlig unge der af forskellige individuelle, sociale og/eller helbredsmæssige grunde ikke uden videre glider ind i eksisterende læringsmiljøer. Fra projektet start har det nemlig været tanken, at det i sidste ende skulle være de unges handlinger og reaktioner, der kunne dokumentere effekten af de forskellige udviklingstiltag. Rapporten giver således et indblik i deres reaktioner på de initiativer som de har været deltagere i.

Rapporten består af en gennemgang af en række citater hentet fra de unge, forskellige medarbejdere fra CeFU har interviewet gennem forløbet. Citaterne skal ikke læses som repræsentative for hvad der "i virkeligheden" skete i forskellige læringssituationer, eller som repræsentative for, hvordan en samlet gruppe af unge har oplevet og forholdt sig til et eller flere af projektets initiativer.

Derimod skal de unges udsagn læses som billeder på deres subjektive oplevelser af - og holdninger til de situationer, de har været i. Citaterne giver forhåbentlig et indblik i, hvilke spor de igangsatte udviklingsinitiativer har sat hos nogle af de unge deltagere. Og et indblik i, hvad det har betydet for deres uddannelsesorienteringer og videre uddannelsesforløb, at de har været deltagere på en eller flere af de pædagogiske udviklingsinitiativer projektet har igangsat. Det er dette perspektiv vi forfølger i nærværende rapport.

Rapportens sigte er således at undersøge, om projektets tiltag har gjort en forskel for de unge på produktionsskolerne i forhold til at komme videre i et uddannelsesforløb. Det er nemlig en viden som projektets aktører skal bruge i forhold til kommende initiativer og udviklingsforløb.

Kap. 1: Rapportens datagrundlag

Rapporten bygger på interviewmateriale indhentet over flere perioder af projektforsløbet.

I sep. 2008 blev der således indhentet enkeltinterviews med 6 elever på 1 produktionsskole i området, og med 6 elever på forskellige grundforløb på 2 forskellige tekniske skoler. Interviewene varede alle mellem 1-1.5 t.

Der blev desuden indhentet et enkeltinterview med en underviser på en produktionsskole og et interview med en underviser på et grundforløb på en teknisk Skole

I juni 2010 blev der derudover indhentet 3 gruppeinterviews med i alt 13 unge fra tre forskellige produktionsskoler i nordjylland. Interviewene blev indhentet sommeren 2010 og varede ca. 1.5 t.

Vi indhentede interviews med:

- I alt 25 elever på forskellige produktionsskoler og EUD forløb
- 15 drenge og 9 piger
- I alderen 16- 19 år
- 2 undervisere

Kontakt til de unge

Kontakten til - og udvælgelsen af de unge der indgår i rapporten er sket i samarbejde med projektets ansatte og lærere fra de forskellige uddannelsesinstitutioner. De unge er blevet informeret om projektet gennem et informationsbrev. Det eneste kriterium i forhold til deres deltagelse i interviewene var, at de skulle have lyst til at fortælle om deres erfaringer og holdninger. Alle er blevet lovet fuld anonymitet.

Om interviewene

Formålet med de kvalitative gruppeinterviews var at producere viden om de unges subjektive oplevelser af - og holdninger til de udviklingsinitiativer som de har været en del af.

Interviewene var semistrukturerede i den forstand, at de alle fulgte den samme interviewguide, der skulle sikre, at de samme, i forvejen planlagte tematikker, blev berørt i alle interviews. I interviewsituationerne blev der stillet åbne spørgsmål, der opmuntrede unge til at udfolde deres fortællinger i form af konkretisering, nuancering og detaljering. Vi spurgte bl.a. til:

- De unges baggrund og aktuelle livssituation
- De unges individuelle uddannelsesforløb og baggrunden ophold på produktionsskole /EUD- forløb.
- Positive oplevelser fra deres forløb på produktionsskolen/ EUD- forløb.
- Negative oplevelser fra deres forløb på produktionsskolen/ EUD- forløb.
- Oplevelser med og holdninger til brobygningsperson.
- Oplevelser med og holdninger til introduktionsforløb til EUD
- Oplevelser med og holdninger til uddannelsesforløb på EUD
- Oplevelser med og holdninger til lærerrotation
- De enkeltes lyst og/eller parathed til at starte på EUD forløb

Efterfølgende blev alle interviews skrevet ud, og deltagerne blev anonymiseret. Det er således ikke de unges rigtige navne der fremgår af rapporten.

Hvad kendetegner de unge vi har interviewet?

Vi har været i kontakt med en bredt sammensat gruppe unge. De var på interviewtidspunkterne elever på forskellige uddannelsesforløb; på produktionsskoler, på forskellige EUD forløb og i gang med BYG-ET- HUS. Det der overordnet kendetegner denne gruppe unge er, at de af mange forskellige individuelle grunde ikke uden videre glider ind i eksisterende læringsmiljøer.

Mange af de unge siger om sig selv, at de er sådan nogle der er gode til at 'lære med hænderne'. Som for eksempel denne elev der nu er elev på EUD:

Elev: *"I folkeskolen, der var jeg lort... her der går det godt"*

Int.: *"Hvad gør forskellen?"*

Elev: *"Jeg ved det ikke... jeg tror det er lærerne... hvordan de forklarer tingene. I folkeskolen der sidder man... plantet hele dagen... i 8 timer... det er hjernedødt... Her der kan jeg komme ud og bruge mine hænder i stedet for... det er det, der gør forskellen" (EUD- elev)*

Nogle af produktionsskoleelever vi har mødt i forbindelse med denne rapport er kommet på produktionsskolen direkte fra folkeskolens 9. klasse. Det vil sige, at de yngste er 16 år, men de fleste er ældre.

De fleste af eleverne har taget 9. klasses afgangseksamen, men langt fra dem alle. Mange har vanskeligt ved en eller flere boglige fag og har negative erfaringer med sig fra folkeskolen. De kan også være blevet smidt ud af folkeskolen af forskellige grunde.

Elev: Jeg kender flere herude (på en produktionsskole, red.) der siger, at de er stoppet pga. teorien. Det blev simpelthen for svært, og så gik de herude et år og arbejdede lidt mere og fik styr på matematikken og så startede de igen. Så... (Elev på en produktionsskole)

De fleste af de elever vi har interviewet har været i gang med et eller flere grundforløb på EUD. Nogle har haft en eller flere praktikforløb, mens mange har haft vanskeligt ved at få praktikpladser. Der er for eksempel denne produktionsskoleelev, der fortæller:

Elev: "Jeg har været i gang med et par stykker (uddannelser, red.) Jeg startede med at være på grundforløbet som kok, og så var jeg i lære et år. Mig og chefen kunne ikke enes, og så de der arbejdstider, det kunne jeg ikke. Så begyndte jeg som lastbilschauffør og begyndte at tage kørekort. Og så har jeg taget smed og elektriker. Jeg har taget grundforløbet hver gang. Jeg har ikke kunnet finde ud af, hvad jeg skulle være, og så har jeg ikke kunne finde læreplads". (produktionsskole- elev)

Kun enkelte af eleverne har været i gang med andre ungdomsuddannelser end EUD. Flere af eleverne fortæller, at de er blevet smidt ud af en uddannelsesinstitution, eller at de selv har valgt at forlade en uddannelse, fordi det teoretiske indhold på uddannelserne var for vanskeligt. Enkelte havde, eller havde haft, misbrugsproblemer. Overordnet gav mange udtryk for forskellige former for sociale eller helbredsproblemer.

Der er for eksempel denne elev der fortæller om, hvorfor hun er på produktionsskolen:

Int.: Hvorfor stoppede du der hvor du var sidst?

Elev: Jeg blev smidt ud.

Int.: Hvad skete der?

Elev: Mit temperament, jeg slog en'.

Int. : Ok, du kan blive rigtig vred?

Elev: Ja, jeg er også blevet smidt ud af folkeskolen, fordi jeg havde for stort temperament. Jeg har også været lige ved at blive smidt ud her. Så var det var godt at jeg lige var væk de der ti uger (de uger hvor eleven deltog i BYG- ET- HUS, red.).

Om unges overgangsprocesser

De unge, der indgår i denne rapport fortæller om uddannelsesforløb, der er generelt er prægede af afbrudte og kringlende forløb. Deres fortællinger er, som ovenfor beskrevet, dominerede af en eller flere afbrudte uddannelsesforløb, og spring mellem arbejde, uddannelse og arbejdsløshed. De overgangsprocesser der fortælles om er langt fra kendetegnede ved at forme sig som lineære, målrettede og uafbrudte uddannelses- og overgangsforløb.

De unges fortællinger om overgange er derimod kendetegnede ved at stå i modsætning til dominerende policy forståelser af, at unges overgangsprocesser forløber som en lineær og målrettet proces.

Mette Pless skriver i lighed med dette, at udsatte unges overgangsprocesser ofte former sig som yoyo- overgange (Pless, 2009, s. 170); de bevæger sig i 'zig-zag' lignende bevægelser frem for lineært fremadrettet. Dette, skriver hun, er ikke udelukkende noget der kendetegner udsatte unges overgangsprocesser. 'Zig zag' processer kan derimod anskues som et billede på at unges overgangsprocesser generelt er i opbrud. Det hænger sammen med at den lineære målrettede 'normal-biografi' helt overordnet er under pres (Pless s. 101). Unges livsforløb skal snarere anskues som uforudsigelige og fragmenterede, selvom dette står i modsætning til dagsordenssættende logikker i uddannelsespolitikken om lineære og målrettede overgangsforløb og ungdomsliv. Det er således helt normalt, at unges overgangsforløb typisk ikke er orienteret i en bestemt retning, men er en langt mere rodet affære.

Pless pointerer, at der især er mange udsatte unge der ikke kan leve op til egne og andres forestillinger om, hvad der er den 'rigtige vej' gennem uddannelsessystemet. Denne oplevelse af, ikke at kunne leve op til kulturelle forestillinger om den 'rigtige' vej opleves ofte af den enkelte unge som 'taberagtigt'; altså som et individuelt nederlag.

Kulturelle forestillinger om 'normal-overgange' i ungdomslivet kan på den måde være med til at skabe en yderligere marginalisering af en gruppe unge som i forvejen er udsatte i skolesystemet.

Kap. 2: Gennemgang af de unges oplevelser af og holdninger til de enkelte tiltag

Unges fortællinger om deres forløb på en produktionsskole

Vi starter med at fokusere på, hvordan de unge oplever det at være på en produktionsskole, det er nemlig typisk her mange af de unge, der er i fokus i projektet, opholder sig i overgangsprocesserne imellem folkeskole, ungdomsuddannelse og arbejde.

Mange elever omtaler produktionsskolen som et fristed, hvor de kan få lov at modnes og tænke sig lidt om. Der er for eksempel denne elev der fortæller, at produktionsskolen for ham er et sted, hvor han kan blive sikker på hvilken uddannelse, han skal vælge.

Elev: *"Jeg var droppet ud af teknisk skole og ville ikke bare starte på et nyt forløb uden at jeg var 100 % sikker på at det var det, jeg ville. Så ville jeg hellere gå her lidt og finde ud af, hvad jeg vil".*

Int.: *"Hvad synes du, du har fået ud af at gå her?"*

Elev: *"Her laver vi næsten det samme som man gør på en rigtig arbejdsplads, og det er det, jeg synes er rigtig sjovt". (Elev på produktionsskole)*

For denne elev bliver produktionsskolen et sted hvor han har tid til at etablere nogle nye pejlemærker i forhold til, hvad han skal videre frem. Pejlemærker, der først rigtigt bliver etableret, når han har haft mulighed for at afprøve et fag i praksis. Eleven fremhæver at læringsrummet på produktionsskolen minder om en 'rigtig arbejdsplads', dette betragter han som noget positivt for forløbet på produktionsskolen.

Det er gennemgående for de unges fortællinger, at 'rigtige arbejdspladser' og læringspraksisser der mimer det eleverne genkender som 'rigtige arbejdspladsprocesser' generelt bliver fortalt frem som 'rigtig sjovt' og 'lærerigt'. Ofte opleves sådanne forløb som brugbare i forhold til det de forventer at møde på en 'rigtig arbejdsplads':

Elev: *"Her er det mere som en slags arbejdsplads... man har det sjovt. Der er ikke så meget skole i det". (Elev på produktionsskole)*

Elementer der opleves som direkte brugbart i forhold til et kommende arbejdsliv tillægger eleverne generelt positiv værdi, som for eksempel at få kørekort til forskellige maskiner:

EUD- elev: *"Det var meget fedt... det var simpelthen en oplevelse (om at gå på produktionsskole, red.)".*

Int.: *"Hvorfor?"*

EUD- elev: *"Han (læreren) kan altid nogle historier... og man lærer altid noget nyt derude. Vi fik nogle forskellige kørekort til de forskellige maskiner. Og så fik vi også en paragraf 26".*

En anden elev fortæller:

Elev: *"På produktionsskolen, der lærer man sådan... det hele. Det er meget alsidigt... samarbejde... Man lærer også et projekt... og i det, der ved man lige præcis hvad man skal gøre, og så gør man sit arbejde. Og der er der mange her (på Teknisk skole, red), der ikke kan overskue... fx når de kigger på et stykke papir og der står planerne... de ved simpelthen ikke hvad de skal gøre".* (EUD-elev)

Denne EUD- elev giver mere indirekte udtryk for, hvad hun oplever som brugbart i forhold til et kommende arbejdsliv. 'Man gør sit arbejde', siger hun. Hun fortæller samtidig, at hun 'lærer det hele' på Produktionsskolen, hvilket kan læses som en oplevelse af, at hun har lært at udføre et stykke arbejde der mimer en rigtig arbejdsproces i den forstand, at hun gennemgår en hel arbejdsproces. En del af 'det hele' er at kunne samarbejde om et projekt. Dette udpeges af eleven som noget hun synes hun lærer, og som hun også synes er relevant at lære. Det ligger samtidig i citatet, at måden undervisningen er organiseret på, på produktionsskolen ikke opleves lige så abstrakt som forløbet på den tekniske skole opleves. Forløbet på produktionsskolen lader sig bedre overskue. Dette er en pointe som Pless (2009) også kommer frem til i sin afhandling, nemlig behovet læringsrum der lader sig overskue. Sagt med andre ord, har mange af denne gruppe elever brug for pædagogiske forløb, hvor de kan få en subjektiv oplevelse af, at 'de ved hvad de skal gøre', at de mestrer en arbejdsproces. En arbejdsproces som samtidig er en læreproces på Produktionsskolen.

Denne succesoplevelse står i modsætning til den måde eleven ovenfor fortæller om læreprocessen på den tekniske skole. Her er det nemlig oplevelsen af ikke at mestre arbejdet såvel som læreprocessen der står i centrum af fortællingen. Men derimod en oplevelse af ikke at kunne overskue en proces og ikke at mestre.

Måske er elevernes succesoplevelser i form af mestring af læreprocesser afgørende for den oplevelse af modenhed, afklaring og selvdisciplin som flere af eleverne fortæller, at de tager med sig fra produktionsskolen? Dette perspektiv understøttes af Pless (2009) der i sin ph.d. afhandling påpeger, at succesoplevelser og mestringserfaringer spiller en afgørende rolle for de udsatte unge hvis uddannelses forløb hun følger i sin afhandling (Pless, 2009, s.189)

Int.: *"Hvad er vigtigt at tage med herfra produktionsskolen for at få en god start på teknisk skole?"*

Elev: *"Selvdisciplin... og respekten for læren. Jeg føler mig mere moden nu".* (Elev på produktionsskole)

En anden elev siger noget tilsvarende:

Int.: *"Er du så nervøs for at starte igen på teknisk skole til sommer?"*

Elev: *"Nej ikke helt... denne her gang, der er det bare igennem det."*

Interviewer: *"Har det så gjort en forskel, at du har gået her et stykke tid?"*

Elev: *"Ja, det vil jeg mene. Jeg føler mig mere klar nu".* (Elev på produktionsskole)

Men der er også unge der giver udtryk for, at en produktionsskole ikke er 'det fedeste sted' at være.

De unge betegner det generelt som positivt at læringssituationerne minder om 'almindeligt' arbejde, hvor eleverne producerer produkter der bliver købt af både institutioner og private, og som derfor skal leve op til visse kvalitetskrav. Men dette forhold kan dog også føre til negative holdninger til forløbet. Der er for eksempel denne elev der siger:

Elev: De prøver at gøre det sådan meget seriøst derned. Men jeg har det sådan at vi tjener 19, 50 kr. i timen og jeg arbejder også for 19, 50 i timen synes jeg selv.

Elev 1: Man føler sig som sådan en fucking polakker, knokler røven ud af bukserne for en tyver i timen.

Elev: De kræver fandeme meget af en i forhold til hvad man får. Vi skal lave noget hele tiden for eksempel 200 stakitter eller fiskekasser. Når man laver det samme hver eneste dag, så kører man træet i det.

Disse to elever taler fra en position som lønarbejdere, men er placeret i en læringssituation som kun mimer, at det er et 'rigtigt' lønarbejde. De oplever at de producerer 'rigtige' produkter der bliver købt af 'rigtige' kunder, men de bliver ikke aflønnet 'rigtigt', og vil således ikke udføre mere arbejde end de synes, de bliver betalt for. Man kan sige, at elevernes lønarbejderlogik støder mod det faktum, at de er placeret i et læringsrum. Disse to elever taler ikke fra en position som unge der er i en læringssituation, men føler sig snarere som 'fucking polakker' der ikke bliver aflønnet ordentligt og som til og med skal producere det samme 'hver eneste dag'.

Mange af de unge giver udtryk for, at det er skamfuldt at gå på en produktionsskole:

Elev: Det er ikke sådan at man vil sige det ude i byen.

Elev 1: Det er pinligt.

Elev: Så får man at vide, at man er en bums og sådan noget.

Elev2: Eller et problembarn eller sådan noget.

Elev3: Altså, jeg synes ikke der er noget problem ved at gå her. Det er dem der siger sådan der har et problem.

Elev1: Jeg siger bare at jeg går i skole.

Elev2: Nej, jeg siger det godt nok heller ikke, det er for pinligt.

Ophold på en produktionsskole fortælles her frem som et tegn på 'ikke- mestring' af skolelivet, og som et tegn på manglende succes. Der er således et stort spændingsfelt mellem det de unge generelt oplever, at de får ud af at gå på en produktionsskole, og de kulturelle betydninger som de

fortæller at produktionsskolen som institution generelt tillægges af deres omverden. Forståelser som smitter af på den måde de kan være produktionsskoleelever på. Selvom mange produktionsskoleelever således har meget godt at sige om deres forløb på produktionsskolen, giver flere samtidig ofte udtryk for, at de 'i virkeligheden' ikke hører til på en produktionsskole og at de i hvert tilfælde ikke er ligesom de andre elever.

Da interviewereren spørger en gruppe produktionsskoleelever 'hvad der er bedste ved at være på en produktionsskole', svarer de sådan:

Elev 1: *Jeg har ikke sådan noget der er bedst.*

Elev 2: *Næh, det er ikke lige det fede sted at gå. Der er ikke noget der sådan er det bedste. Man får nogle nye venner. Lært nogle nye mennesker at kende.*

Elev 3: *Jeg tror også det er at lære nogle nye at kende. Der er ikke det store at råbe hurra for her.*

Der er således også en gruppe elever, som ikke får øje på noget positivt ved at gå på en produktionsskole ud over 'nye venner'. Der er selvfølgelig stor forskel på de enkelte produktionsskoler og på hvor positive eleverne er i forhold til de forløb de har været igennem, men det er kendetegnende, at de fleste unge, fremhæver nye venner som noget positivt. I slutningen af denne rapport har vi derfor valgt at samle op på det de elever vi har været i kontakt med siger om sociale aktiviteter og fællesskaber.

Unge fortællinger om og holdninger til 'brobygningsperson'

I interviewene med de unge hersker der generelt forvirring omkring hvem der er de unges 'brobygningsperson'. Når interviewereren spørger til deres 'brobygningsperson' svares der ofte på hvem der er deres kontaktlærer, eller kontaktperson. Det vidner dette citat om:

Int.: *Er der noget med at I har haft en brobygningsperson?*

Elev: *Altså en kontaktperson? Altså Freddy (opdigtet navn, red)?*

Gennemgående ved alle, at de har en kontaktperson og/eller en kontaktlærer, som de fortæller om. Men ingen mener, at de har en brobygningsperson. Mange af eleverne kender udmærket den faktiske 'brobygningsperson', men de kalder ham ikke for 'brobygningsperson', de kalder hans fornavn.

De unge har meget forskellige oplevelser med og holdninger til deres kontaktlærere og kontaktpersoner. Der er for eksempel denne elev der fortæller:

Elev: *Min har bare spurgt om hvad jeg har af planer efter jeg er færdig her. Så sagde hun at det var en god ide at jeg startede på det der BYG-ET- HUS.*

Int.: *Har du snakket med hende flere gange?*

Elev: *Ja, ja og hun har hjulpet med at finde en læreplads og lave en ansøgning og sådan noget.*

Når talen alligevel falder på 'brobygningspersonen' som mange af eleverne kender som underviser på BYG-ET- HUS, hersker der bred enighed blandt de unge om at han er 'fin fyr':

Elev1: *Han er fandeme fin han er, han kan alt muligt. Han kan både tømrer og murer.*

Int.: *Snakker I med ham?*

Elev 2: *Ja ja og hvis man har nogen problemer, så tager han hjem til en og snakker med forældrene og han har sådan et kæmpe område (geografisk, red.).*

Elev 3: *Ja, for eksempel hvis der var noget man ikke vidste, hvad var. Vi skulle over til et møde om det, man skulle efter sommerferien. Og det ordnede han lige, hvor man skulle være og så noget.*

Int.: *Så han hjalp sådan med, hvad I skulle efter produktionsskolen?*

Elev 2: *Ja, det hjalp han faktisk meget med. Han er der hver gang.*

Elev 1: *Han er typen, der kan svare på alt.*

Elev 2: *Ja, ellers finder han ud af det med det samme. Der skal ikke lige gå et par dage.*

Int.: *Ok, kan de ikke det her (på produktionsskolen, red.)?*

Alle: *Nej.*

Elev 2: *Ikke om uddannelse, det synes jeg ikke. Så skal selv gå ind på nettet og finde ud af det. Og så hvis jeg går ind på nettet så kan jeg ikke finde rundt derinde.*

Int.: *Så det er vigtigt at have en, der kan svare på spørgsmål?*

Alle: *Ja*

Elev 1: *Og han kan holde sin kæft. Det bedste er at kunne stole på folk.*

Int.: *Så han går ikke videre med det I fortæller ham?*

Alle: *Nej*

Flere af de unge giver udtryk for, at de har faglig respekt for brobygningspersonen. Han kan 'noget med hænderne' som de unge har respekt for og som de genkender som noget værdifuldt at kunne i voksenlivet. Derudover oplever de, at brobygningspersonen 'er der for dem', når de har brug for det. Han kører for eksempel hjem til dem og taler med deres forældre, hvis det er det der er brug

for. Og så kan han svare på deres spørgsmål uden at der skal gå alt for lang tid. De oplever således at brobygningspersonen indretter sin tid og sit arbejde efter deres behov.

Samtidig, og helt afgørende, er det, at brobygningspersonen er en person som de unge har en tillidsfuld relation til. De stoler på ham, og stoler på at han står på deres side.

Parallelt med dette fremhæver Pless (2009), at mange udsatte unge giver udtryk for at læreren/den voksne er en afgørende figur i de unges møde med uddannelse og arbejde. Hun påpeger, at nogle unge synes at have ekstra brug for voksenstøtte og her fremhæves kontaktpersoner, mentorer, vejledere eller som her brobygningspersoner som muligheder. Lignende resultat findes i Katznelson & Nielsen, (2009).

Nogle af de unge har derudover været på særlige 'Sats-kontrakter' eller 'Sats-projekter'. Der fortælles om forskellige former for individuelle forløb, men det er kendetegnende, at de gennem forløbet har fået et særligt forhold til brobygningspersonen:

Int.: *Hvad er et Sats-projekt?*

Elev: *Jo det er bare hvis du for eksempel kommer fra teknisk skole og det for eksempel glipper lidt med at komme op om morgenen. Så kan du blive sat på sådan et Satsprojekt. Mit det var på 14 dage. Så havde jeg lige 14 dage til at bevise at jeg godt kunne stå op om morgenen, og jeg godt kunne tage mig sammen og sådan noget. Så det går bare ud på at lære at passe sin skolegang.*

Int.: *Så det var for at fastholde dig på teknisk skole? Fungerede det?*

Elev: *Ja, det gjorde det faktisk, lige fra dag 1 af. Det var X (brobygningsperson) der stod for det hele. Så kom han ud og snakkede med mig, og så hvordan det gik. Og så blev vi enige om at jeg skulle fortsætte her (på produktionsskolen red.). Men så skete der bare alt muligt andet, som gjorde at jeg alligevel stoppede. (Elev på Produktionsskole)*

Sats-forløbet har således ikke betydet at denne elev blev i det EUD- forløb han var i gang med. Men eleven fortæller om overgangen til produktionsskolen som et positivt valg, som han har været med til at tage sammen med brobygningspersonen. Brobygningspersonen har på den måde faktisk formået at skabe en glidende overgang mellem de to forløb, en overgang som eleven giver udtryk for, at han selv har været medskaber af og er medansvarlig for.

En anden elev fortæller om noget der måske har været et Sats-forløb, måske blot et forløb hvor brobygningspersonen har været inde over, det bliver aldrig helt klart:

Int.: *Men der er ikke andre af jer, der har været i sådan et satsforløb?*

Elev: *Jeg har også haft sådan morgenvækning, fordi jeg var elendig til at stå op om morgenen. Der kom sådan en kontaktperson. Først startede han med at komme og vække mig og så blev han min kontaktperson. Jeg bliver mega hidsig, hvis min mor kommer og råber af mig om morgenen.*

Int.: *Hvorfor er det så svært at stå op?*

Elev: *Det ved jeg ikke, det er bare min seng jeg elsker den bare.*

Elev 1.: *Det er eddermaneme hårdt at rejse sig op fra den seng.*

Elev 2.: *At rejse sig op om morgen er som at løbe 10 km.*

Her har brobygningspersonen således hjulpet eleven med at komme op om morgenen, hvilket der fortælles om som et stort og gennemgående problem for mange af de unge.

Da Brobygningspersonen samtidig er underviser på BYG- ET- HUS vil de ting de unge fortæller om underviseren på dette forløb samtidig være gældende for brobygningspersonen.

Unge fortællinger om og holdninger til 'BYG- ET- HUS'

BYG-ET-HUS forløbet omtales overordnet som et positivt forløb, der har fungeret afklarende for flere elever og som et godt læringsrum med gode lærere. Et eksempel på en elev for hvem forløbet har været afklarende, er denne elev der siger:

Elev: *Det, at jeg er kommet herover har vendt mig 180 grader, og jeg har fundet ud af at jeg vil være snedker og ikke tømrer"*

Int.: *Hvad er godt ved 'BYG-ET-HUS' forløbet?*

Elev: *Jeg ville jo godt have prøvet det her først. I stedet for de 2 uger derovre (på grundforløbet, red), så kommer du sådan meget mere rundt om flere ting her og får prøve, hvad det er, og fundet ud af, om det virkelig er det, du skal være. Og du bliver også meget bedre til dit eget fag bagefter, for så har du prøvet at murer og være tømrer. Og så ved du det, når du kommer ud og skal arbejde på en byggeplads, så man ved noget om de andres arbejde. Jeg vil faktisk næsten foreslå at alle tager sådan noget her først, inden man tager grundforløbet, for så bliver man 100 % sikker på, hvad man vil være". (Elev på 'BYG-ET-HUS')*

For denne elev har forløbet således været afklarende i forhold til hvilket fag han skulle vælge, samtidig med at han føler sig bedre fagligt rustet til at starte på et grundforløb. Indblikket i forskellige fagligheder tillægger han positiv værdi, idet han oplever, at det er direkte anvendeligt på en kommende arbejdsplads. Han oplever, at han også vil kunne bruge erfaringerne fra BYG- ET – HUS i et fremtidigt arbejde, det er et væsentligt kriterium for, at han vurderer at forløbet har været godt. Det giver mening i et fremtidsperspektiv.

Arbejdsperspektivet er i høj grad det, der giver uddannelsesperspektivet mening hos flere af de unge vi har mødt. Ligesom det gør sig gældende hos Pless (2009, s. 181) gælder det især en særlig gruppe drenge. Men det er samtidig en pointe hos Pless, at de fleste af denne gruppe unge har ønsker og behov for mere end 'blot at komme ud og arbejde. Mange af de unge giver således

udtryk for at BYG- Et HUS fungerer for dem, fordi det ud over at have en kvalificeringsfunktion også fungerer som afklarende i forhold til fremtiden, og fordi forløbet udgør en anden form for læring, end den mange af dem har haft negative erfaringer med.

En anden elev har ligeledes en oplevelse af at blive fagligt bedre rustet på BYG-ET- HUS forløbet. For ham betyder det noget, at der er mere tid afsat til at lære og til at afprøve, om det han laver virker:

Elev: *"På grundforløbet havde jeg svært ved at lære tegningerne, man havde kun 14 dage til det. Herovre giver de mere tid til det og man prøver også alle tingene herovre"* (Elev på 'BYG-ET-HUS')

Tiden er altså et centralt element i denne elevs fortælling, hvilket går igen i dette citat:

Elev: *"På grundforløbet er lærerne sådan mere kort og kontant. Herovre er de sådan mere... de giver os nogle fif til hvordan det kan være. Der er lidt mere tid til at få det i orden"*.

Underviserne på forløbet BYG-ET- HUS fremhæves af flere som jævnbyrdige og rare at være sammen med. Flere fremhæver, at det er vigtigt at 'de bare er der' for eleverne, altså at de er parat til at hjælpe, når eleverne har brug for det:

Elev: *"De er altid humoristiske og har et smil på læberne. Og de er der bare! Man kan altid få hjælp og komme og spørge dem"*. (Elev på 'BYG-ET-HUS')

Overordnet fremhæves det i interviewene, at lærernes faglighed er et vigtigt element, men også det at lærerne evner at snakke med eleverne og ikke snakker ned til dem. At lærerne har tid og tager sig tid, fremhæves også som et vigtigt element, der kan styrke læringen, fastholdelsen og afklaringsprocesserne hos eleverne. En god blanding af humor og seriøsitet er også noget der fremhæves som vigtige egenskaber hos lærerne:

Elev på 'BYG-ET-HUS': *"En god lærer er en, der kan sætte sig ned på vores niveau. En der ikke altid er så seriøs, men også er skrap engang imellem, så han kan sætte os i gang, hvis vi ikke laver noget"*.

En anden elev fortæller om sit forløb på BYG-ET – HUS:

Elev: *"Den første uge der prøvede vi alle mulige forskellige værksteder, så bagefter skulle vi arbejde med det fag, vi valgte. Malerne de malede for eksempel huset og smedene lavede en grill."*

Int.: *Hvad lavede du?*

Elev: *Jeg valgte maler.*

Int.: *Hvorfor det?*

Elev: *Det var fordi første gang, jeg kom herud, der troede jeg, at jeg skulle være tømrer. Men det var så ikke det, jeg var interesseret i.*

Int: *Nej, vidste du godt, at du gerne ville være maler, før du startede på 'Byg et hus'?*

Elev: *Ja, men jeg var ikke sikker.*

Int.: *Ok, fandt du så ud af det undervejs?*

Elev: *Ja*

Int.: *Hvordan fandt du ud af det?*

Elev: *Det ved jeg ikke, jeg kunne bare bedst li at være maler i stedet for smed og alt det der.*

Int.: *Var du god til det?*

Elev: *Ja*

Int.: *Fik du ros?*

Elev: *Ja (griner lidt forlegent)*

Int.: *Det var måske meget dejligt?*

Elev: *Ja.*

Ligesom denne elev har flere andre oplevet, at de har fået ros af den tilknyttede lærer. En ros som tydeligvis betyder meget for dem. Ligesom tidligere beskrevet, er elevens subjektive oplevelse af at mestre et stykke arbejde et helt centralt element i deres erfaringer med BYG-ET- HUS forløbet. En oplevelse som for flere af eleverne står i skarp kontrast til deres tidligere skoleerfaringer. Det er dette citat endnu et eksempel på:

Elev1: *Det bedste der er sket, mens jeg har været her på skolen (Produktionsskolen, red.) det var det der BYG-ET-HUS. Der fandt jeg ud af at jeg ville være murer. Det var det der var bedst.*

Int.: *Hvordan fandt du ud af det?*

Elev1: *Det var ved at prøve det. Jeg havde aldrig nogen sinde selv tænkt på det. Men der fandt jeg ud af, at det var sjovt.*

Int.: *Var det dig, der murede?*

Elev1: *Ja, og jeg fik ros af læreren.*

Elev2: *Ham og Mads det var dem, der lavede det flotteste hus.*

Int.: *Nå, så det viste sig, at du faktisk var god til det?*

Elev1: *Ja.*

Flere elever fortæller, at de har fået mere selvtillid i forhold til at starte på et grundforløb på EUD:

Elev1: *Havde jeg ikke været deroppe, så er jeg ikke sikker på, at jeg ville have startet efter ferie. Det har givet mere selvtillid.*

Elev 2: *Ja, det vil jeg også sige, det har givet mere selvtillid.*

Elev 1: *Nu ved man, hvad man går ind til.*

Elev 2: *Ja, nu kender man stedet og nogen af lærerne.*

Elev 1: *Ja, og også noget af teorien. Man kommer til at mærke sværhedsgraden, og det var ikke så svært.*

Int.: *Ok, det var fedt at finde ud af at I faktisk godt finde ud af det?*

Flere i kor: *Ja.*

Da intervieweren i et interview spørger 'Hvordan undervisningen skulle være, hvis eleven kunne bestemme', svarer hun:

Elev: *"Det skal være sådan som den er her. (Elev på BYG-ET-HUS)*

Eleverne har således ofte en klar holdning til hvad de synes er godt, og en klar holdning til, hvornår de synes at de lærer noget. For eleverne er det afgørende, at motivationen for deltagelse er der, at aktiviteterne giver mening for dem. Og det hænger ofte sammen med det sidste aspekt som ofte nævnes i forbindelse med gode læringsforløb, nemlig afprøvning i praksis. Det er de tre følgende citater alle eksempler på:

Int.: *"Hvornår synes du, du lærer noget?"*

Elev: *"Når man gider tingene... går op i det og synes det er spændende. Når man får lov at gøre noget". (Elev på produktionsskole)*

En anden elev siger:

Int.: *"Hvordan lærer du noget bedst?"*

Elev: *"Ved at få det vist og så prøve at gøre det selv" (Elev på 'BYG-ET-HUS')*

Og den sidste elev:

Int.: *"Hvornår synes du, du lærer noget?"*

Elev på produktionsskole: *"Når man viser noget interesse for det... altså når man viser noget interesse for det, så får man også hjælp".*

Unges fortællinger om deres oplevelser med lærerrotation

Følgende interviewudsnit kan give et indtryk af, hvordan et forløb med lærerrotationen mellem lærere fra teknisk skole og en produktionsskole blev oplevet af en gruppe elever på en produktionsskole:

Int.: *Har I lagt mærke til, at der på et tidspunkt har været nogle lærere fra teknisk skole?*

Elev 1: *Ja, der kom nogle lærere fra teknisk skole, de byttede sådan lidt rundt.*

Int.: *Ja, hvorfor gjorde de det?*

Elev 2: *Ja, altså så prøvede de sådan at se, hvordan arbejdet var her i forhold til arbejdet derude.*

Int.: *Ja, hvordan var det?*

Elev 2: *Jamen, det var da godt nok, men den ene lærer han kunne satedeme ikke finde ud af at overholde tiden. Så vi fik senere fri. Kan du huske det (henvendt til elev 1, red.)? Klokken var 10 minutter over ti, og bussen var ikke kommet tilbage endnu. Det var fordi han ikke kunne finde ud af at overholde tiden, fordi han kørte simpelthen så langsomt.*

Int.: *Er det godt at lærerne ved noget om teknisk skole?*

Elev 3: *Vi havde sådan en time, hvor vi snakkede om hvad vi går ind til, når vi starter på et grundforløb på en teknisk skole. Lærerne tegnede tegninger og perspektiver og sådan noget der.*

Int.: *Så det lærte du noget af?*

Elev 3: *Ja, ja.*

Int.: *Er det godt at lærerne på teknisk skole ved hvordan det foregår her?*

Elev 1: *Ja, jeg synes det er godt...*

Det, der umiddelbart fylder mest i erindringen hos denne gruppe elever, er den underviser fra teknisk skole som kørte så langsomt, at eleverne den dag fik senere fri. Når de direkte adspurgte bliver bedt om at forholde sig til forløbet på et mere overordnet niveau, svarer de høfligt bekræftende på, at det er godt at lærerne udveksler erfaring, men det er tydeligvis ikke noget som disse elever har nogen holdning til som sådan. Det er dette citat også et udtryk for:

Elev: *Der har været et par lærere inde på værkstedet (fra EUD red.).*

Int.: *Ok, snakkede I med dem?*

Elev: *Ikke sådan rigtig.*

Int.: *Ok, lærte I noget af dem?*

Elev: *Ikke sådan rigtig.*

Elev1: *Der var også en ude i køkkenet.*

Elev2: *Nå, hende der damen?*

Elev3: *Det var fordi de skulle se, hvordan de gør andre steder.*

Elev1: *Det var lidt forvirrende, for hun ville gerne gøre alt det, jeg skulle lave, så vidste jeg ikke hvad jeg skulle lave. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle sætte hende til. Det var kun i to dage eller sådan noget.*

Unge fortællinger om og holdninger til undervisning af produktionsskoleelever på EUD

Som beskrevet i indledningen er der som en del af SATS- projektet blevet gennemført korte undervisningsforløb for produktionsskoleelever, som har foregået på EUD. For eksempel er der gennemført tre 'hygiejneforløb'. Nedenfor beskrives det, hvordan udvalgte elever har oplevet sådan et undervisningsforløb i hygiejne.

Int.: *Er der nogen af jer, der har været på sådan et hygiejne kursus?*

Flere: *Ja, det har jeg.*

Int.: *Kan du ikke fortælle mig om det?*

Elev1: *Det er for dem, der skal stå i kantine eller i mindre køkken. Vaske hænder. Om at vaske hænder og bakterier, og om hvor længe maden skal stå fremme.*

Int.: *Ok, hvordan var det?*

Elev: *Det var godt nok. Det er med at tage de tilbud, der er.*

Int.: *Hvad var godt ved det?*

Elev: *Det var at lære om de der ting. Nu var tilbuddet der, så kunne jeg lige så godt tage det.*

Int.: *Fandt du så ud af, at du ikke ville være i et køkken?*

Elev: *Nej, det vidste jeg godt i forvejen.*

Denne elev har primært oplevet forløbet, som et afbræk fra hverdagsrutinen på den produktionsskole hvor hun går. Hun tager imod de tilbud der kommer, siger hun. Hun skal ikke bruge undervisningsforløbet i forbindelse med et videre uddannelsesforløb.

Da interviewer spørger en anden gruppe elever på en produktionsskole, om de har været taget et kort kursus på EUD, mens de har været på Produktionsskolen, fortæller to elever om hygiejne kurset:

Elev: *Jeg har bestået. Det var noget, skolen tilbød. Det var hele køkkenet, der kom der ud.*

Elev 1: *Det var tre dage.*

Int.: *Ok, hvad gik det ud på?*

Elev 1: *Det er når vi skal ud på skolen (teknisk skole red.) Så kan vi slippe for at have det derude. Så skal vi bare have første 'hjælp og brand'.*

Int.: *Ok, var det godt?*

Elev1: *Det var fint nok, men det var bare kedeligt. For meget af det vi skulle lære, det er jo noget, man bare gør automatisk, når man er ude i køkkenet. Som at vaske fingre, og at have forskellige spækbrætter til forskellige fødevarer.*

Int.: *Hvor vidste I det fra?*

Elev2: *Det ved man bare, når man er i et køkken og fra hjemmekundskab i folkeskolen.*

Int.: *Hvad var det gode så?*

Elev1: *At jeg bestod.*

De korte uddannelsesforløb på EUD står ikke særlig centralt i disse unges bevidsthed, de har ikke rigtig nogen holdning til dem. Men overordnet er de da glade for, at de er bestået, især hvis det betyder, at de kan få merit når starter på EUD. Selvom det faglige indhold på uddannelsesforløbet således ikke tillægges stor værdi, betyder det noget, at det giver merit. Det betyder noget at have bestået.

Unges fortællinger om sociale aktiviteter og fællesskaber

Et element, der går på tværs af alle de elevgrupper, vi har været i kontakt med i forbindelse med denne rapport er, at stort set alle de unge fremhæver sociale aktiviteter og fællesskaber som meget vigtigt for dem, dels i forhold til valg af uddannelse, dels i forhold til at blive på en uddannelse.

Der er for eksempel denne elev på EUD der siger:

"Det er godt, at der er så mange at snakke med. Det sociale fællesskab er noget af det fede ved at komme i skole. Det var også rigtig godt at være på studietur. Man kom til at snakke sammen med nogle flere, end dem man sådan lige kendte". (EUD- elev)

Studietur og fællesskab fremhæves som 'det fede' ved at komme i skole. Hvis ikke 'det sociale' fungerer, hvis der er elever, der ikke indgår i et fællesskab, betyder det meget for eleverne, at lærerne tager hånd om problemet:

Elev: *"Det sociale på teknisk skole, det er ikke så godt til at starte med. Der går man meget i kliker sådan, og lige pludselig er der en, der går for sig selv. Det synes jeg ikke, er helt fair".*

Int.: *"Hvad kunne man gøre ved det?"*

Elev: *"Vi havde jo altid det der med, at vi selv skulle lave vores grupper. Og så var det altid de samme, der gik i gruppe sammen. Og så fik vi læreren til at lave grupper, og så blev vi jo blandet og kom i grupper med nogle vi ikke kendte ... det blev meget bedre på den måde. (Elev på produktionsskole)*

Parallelt til dette siger denne elev på en produktionsskole:

Elev: *"For mig er det vigtigt at gå et sted, hvor der er noget socialt også. Jeg kan ikke gå et sted, hvor man ikke kan snakke med nogen". (Elev på produktionsskole)*

Og denne elev der siger:

"Lærerne de er sgu rigtig gode til... så laver vi lige sådan en ryste-sammen tur. Og så begynder man jo automatisk at snakke sammen... og i dag... jeg er jo venner med hele skolen her. Og der er mange, der er blevet rigtig gode til at snakke heroppe". (Elev på produktionsskole)

Også eleverne på BYG-ET- HUS fremhæver 'det sociale' som et væsentligt element i forløbet:

Elev: *"Vi har det virkelig godt sammen her. Og det er jo vigtigt, for det er rart at have nogen at snakke med i pauserne". (Elev på 'BYG-ET-HUS')*

Afrunding

Som lovet i indledningen vil vi runde af med at konkludere på, hvilket spor de igangsatte udviklingsprojekter har sat hos de unge. Spørgsmålet var, om udviklingsprojekterne har gjort en forskel for de unge?

Der er ingen tvivl om, at de i gangsatte udviklingsprojekter har sat sig spor hos de unge. Nogle af projekterne mere markante end andre. Hvilke spor de har sat afhænger i høj grad af, hvem den enkelte unge er. Men hvilke spor de har sat hos hvem, og hvad er et spørgsmål som vi ikke kan svare på i denne afrapportering.

Men overordnet peger de fleste af denne gruppe unge på, at deres deltagelse i BYG-ET- HUS har sat afgørende spor hos dem. Mange fortæller, at BYG-ET-HUS har gjort en forskel i form af mere selvtilid, modenhed, faglig afklaring og oplevelse af at mestre et uddannelsesforløb. Især vil vi pege på, at elevernes succesoplevelser i form af mestring af læreprocesserne på BYG-ET- HUS er helt afgørende for den oplevelse af afklaring, som flere af eleverne fortæller, at de tager med fra projektet.

Samtidig er det praktiske arbejdsperspektiv i udviklingsprojektet BYG-ET-HUS i høj grad det, der giver uddannelsesperspektivet mening hos flere af de unge. Men det er vigtigt at pointere, at de fleste af denne gruppe unge, har ønsker og behov for mere end 'blot at komme ud og arbejde'. Mange af de unge giver således udtryk for at BYG- Et HUS har været positivt for deres videre forløb, fordi det ud over at have en kvalificeringsfunktion også fungerer som afklarende i forhold til fremtiden, og fordi forløbet udgør en anden form for læring end den, mange af dem har haft negative erfaringer med.

I forhold til de unges oplevelse af og holdning til brobygningspersonen hersker der ikke tvivl om, at han er en person de unge har faglig respekt for. Derudover oplever de, at Brobygningspersonen 'er der for dem', når de har brug for det. Han kører for eksempel hjem til dem og taler med deres forældre, hvis det er det der er brug for. Og så kan han svare på deres spørgsmål uden at der skal gå alt for lang tid. De oplever således, at brobygningspersonen indretter sin tid og sit arbejde efter deres behov. Samtidig, og helt afgørende, er det, at brobygningspersonen en person som de unge har en tillidsfuld relation til. De stoler på ham, og stoler på at han står på deres side. På den måde har brobygningspersonen afgjort gjort en forskel for de unge han har været tilknyttet eller som har haft ham som underviser på et BYG-ET- Hus forløb.

I forbindelse med overgange mellem EUD og produktionsskole fortæller flere elever, at de samtaler de har haft med brobygningspersonen har virket både mentalt og praktisk afklarende i forhold til overgangsforløbet mellem de to uddannelsesinstitutioner.

Både i relation til BYG-ET- Hus og i relation til andre af de uddannelsesforløb som disse unge har været deltagere på fremhæves sociale aktiviteter og fællesskaber som meget vigtigt for dem. 'Det

sociale' er også afgørende for dem i forhold til valg af uddannelse og i forhold til at blive på en given uddannelse.

De korte uddannelsesforløb på EUD står ikke særlig centralt i disse unges bevidsthed, de har ikke rigtig nogen holdning til dem. Men overordnet er de unge glade for, at de er bestået, især hvis det betyder, at de kan få merit når starter på EUD.

Lærerrotation mellem EUD og produktionsskolerne er heller ikke noget de unge har en holdning til. Når de direkte adspurgt bliver bedt om at forholde sig til lærerrotation svarer de høfligt bekræftende på, at det er godt at lærerne udveksler erfaring, men det er ikke noget der har sat sig tydelige spor hos de elever, vi har været i kontakt med. De har i hvert fald ikke klare erindringer om det. Det samme ved man kan gælde vejledning – ofte kan elever ikke huske at de er blevet vejledt, selvom det kan dokumenteres at de har modtaget meget vejledning. Der kan derfor ikke konkluderes at lærerrotation ikke er en vigtig ting, men nok på en mere indirekte og afledt måde, da vi ved fra andre sammenhænge at det kan have stor betydning for lærerne.

Litteratur

Af rapportering af SATS- projektet (2010): "Fra produktionsskole til erhvervsuddannelsessystem". Sags. Nr.: 030.143.031

Nielsen, Mette Lykke & Katznelson, Noemi (2009): "Når fremtiden tegner sig- rapport om uddannelsesvalg og vejledning i et yderkantsområde i Danmark". Center for Ungdomsforskning. Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.

Pless, Mette (2009): "Udsatte unge på vej i uddannelsessystemet". Ph.d. afhandling. Center for Ungdomsforskning, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.

Pless, Mette & Katznelson, Noemi (2007): "Unge veje mod ungdomsuddannelserne". Center for Ungdomsforskning, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.